

Nevidomému priateľovi

Nevidíš
súradnicami vrások zbrázdenu tvár človeka,
ktorý iným čosi závidí.

Nevidíš
smer ruky, ktorej trasa
sa končí úderom.

Nevidíš
popolčekom zasneženú mesačnú krajinu
priemyselných oblastí.
Tak trochu ti možno závidím.

Nevidíš
spontánnu radosť šťastného dieťaťa.

Nevidíš
súvetia rozkvitnutých kvetov
za colnicami plotov záhradiek.

Nevidíš
oblohu popísanú odkazmi
letiacich vtákov.
Vlastne ti nezávidím.

Žiješ však medzi ľuďmi.
A ak sú dobrí,
predsa ti je čo závidieť.

Dialóg v tme

Dialóg prebiehal v niekoľkých rovinách a významoch. Spoločná bola však snaha vzbudiť u vidiacich detí pocit ľudskej spoluúčasti a ohľaduplnosti a u detí s poškodením zraku posilniť vedomie vlastnej ľudskej hodnoty.

Výtvarná dielňa, to je vlastne zoznamovanie detí s rôznymi podobami života prostredníctvom motivovanej vlastnej činnosti. S týmto deťom najvlastnejším a najpríťažlivejším spôsobom spoznávania sveta má BIBIANA dlhoročné skúsenosti. Dialóg v tme chcel vidiacim deťom pomôcť pochopiť vnútorný svet nevidiacich, spoznať ich kontakt s vonkajším svetom a otvoriť tak ich vnímavosť pri komunikácii s nimi. V zatemnenom ateliéri sa pokúšali orientovať v priestore, poznávať hmatom svoje okolie i materiál, s ktorým neskôr pracovali. pomenovávať svoje pocity a vnemy. Táto skúsenosť pomohla deťom pri vytváraní obrázku pre nevidiaceho – reliéfnej koláže z prvkov reálneho sveta. Mušle, kameňky, mach, tráva, konáriky, pierka, lesné plody, zrkadielka, papierové loďky, či mince sa pod ich rukami premieňali na pohľadnice z prírody. Niektoré skrývali v sebe príbeh, iné boli skôr abstraktnejším vyjadrením pocitu. Bolo pre mňa zážitkom sledovať niektoré deti, ktoré, hoci už samotná práca nad obrázkom prebiehala za svetla, so zavretými očami a zanieteným sústredením neustále overovali hmatovú hodnotu svojej výpovede.

S prírodným materiálom pracovali na tvorivých dielňach aj nevidiace a slabozraké deti. Vytvárali z neho prostredie pre pripravené hlinené zvieratká a takto sa ho učili hmatom nielen spoznávať, ale aj tvorivo prehodnocovať a dávať do nových imaginatívnych súvislostí.

Inú možnosť tvorivého priblíženia sa svetu nevidiacich ponúkala deťom z celého Slovenska literárna časť projektu. Jej téma "Čo vidím v tme" dávala deťom dostatočne široký priestor na uvažovanie a otvárala priestor pre vzájomné pochopenie a rešpektovanie. Literárna hodnota úvah, ktoré položili na papier bola rôzna, zo všetkých je

Saša Fischerová

Pod čestnou záštitou

starostu mesta Viedne

H. Zilka a ministerky

pre životné prostredie,

rodinu a mládež

M. Rauch-Kallat,

za pomoci

magistrátu mesta

Bratislavy

a Únie nevidiacich

a slabozrakých

na Slovensku pripravila

BIBIANA, medzi-

národný dom umenia

pre deti v spolupráci

s Rakúsko-Slovenským

kultúrnym inštitútom

vo Viedni projekt

integrojúci vidiace deti

a deti s poškodením

zraku pod názvom

Dialóg v tme.

Dialogue in the Darkness

Dialogue was performed in more levels and meanings. Integrating was effort to inspire the feeling of human partnership and respect in healthy children and in children with damaged sight to strengthen the consciousness of own human value.

Creative workshop – it is in fact acquaintance of children with various forms of life through own motivated activity. Bibiana has long – dated experiences with this for children most own and natural way of recognizing the world. Dialogue in the darkness was aimed to help in understanding the internal world of sightless, to discover their contact with external world and open their perception in case of communication with them. In the darkened studio they tried to orientate in space, to recognize by touch the surrounding and material they worked with later, to give name to feelings and perceptions. This experience helped children in creating the picture for the sightless – the relief – type collage with elements of the real world. Shells, small stones, moss, grass, twigs, feathers, woodyfruits, small mirrors, paper – ships or coins changed under their hands into "postcards from nature". Some of them concealed itself the story, others were more abstract expression of feeling. It was pleasure for me to observe some children, who, those the work itself was performed under light, they continued with closed eyes and with enthusiastic concentration checked the touchy value of their own expression.

Also sightless and visually disabled children worked with natural materials at these workshops. They created natural environment from it for prepared clay animals and by this way they learned to use touch not only for perception but also to reevaluate creatively and give things into new imaginary connections. Another way of creative approach to the world of sightless offered for children from whole Slovakia the literary section of the project. Theme "What I see in the darkness" gave children sufficiently wide space for thinking and opened space for mutual understanding and respect.

Literary value of these meditations given

však cítiť, že sa úprimne pokúšali viesť dialóg s tmou, so svojími pocitmi či imaginárnym nevidiacim. Zamýšľali sa nad tým, ako by sa vysporiadali so stratou zraku, ktorý dovtedy považovali za samozrejmosť, pociťovali právo nevidiacich na plnohodnotné začlenenie sa do života, obdivovali ich vôľu uplatniť sa. Uvažovali nad relativitou šťastia a nešťastia i ostatných ľudských hodnôt. "Buďme k týmto ľuďom dobrí a pomáhajme im, snažme sa, aby mohli prostredníctvom nás vidieť. Vidieť svojím srdcom, čo znamená cítiť lásku nás, ktorých príroda neobrala o zrak", píše 9 ročná M. Adamkovičová z Topoľčian.

S desiatimi deťmi, ktoré sa zapojili do literárnej alebo výtvarnej časti sme spoločne navštívili rovnomennú výstavu v Naturhistorische Museum vo Viedni, ktorá bola inšpiráciou pre vznik celého projektu. Jej autori sa neuspokojili s výzvou "predstav si, že...", ale ponúkli nám tridsať minútový zážitok v absolútnej tme. V tme, ktorej sa nemožno zbaviť jednoduchým otvorením očí, alebo zažnutím svetla. Boli sme prinútení spoliehať sa len na slepeckú paličku a vyburcovať svoje ostatné zmysly. Keď náš pocit stratenosti prekročil mieru únosnosti, pomohla nám ruka, či hlas nevidiaceho. Ten bol našim partnerom v tomto tmatom dialógu a učil nás spoznávať jeho pravidlá. Pomohol nám prejsť lávku nad potokom, ktorý príjemne osviežoval vzduch a bol úľavou pre spotené ruky. Učil nás rozoznávať pod nohami mäkkosť trávy, šuchot lístia, rukami vnímať stromy, kríky, zvieratá. Pomáhal nám človek, o ktorom zvykneme hovoriť, že je handicapovaný. Tam sa situácia obracia. My sme boli tí, ktorí sa bez jeho pomoci beznádejne strácali v tme neznámeho priestoru. Spev vtákov vystriedal hluk veľkomesta. Mali sme pocit, že sa na nás odšadiaľ rútia autá a hoci sme si uvedomovali, že je to len zvuková nahrávka, predsa sme podvedome uhybali a hľadali cestu, ako čo najskôr uniknúť. Signalizačné zariadenie pre nevidiacich nám dalo znamenie, ale museli sme ešte okrem obrubníka zvládnuť aj ľudskú bezohľadnosť, ktorú nám pripomenul náraz do auta parkujúceho na chodníku či nedbalo pohodený nákupný vozík. Ďalší priestor – kaviareň – nám ponúkol chvíľu času na upokojenie, ale i tu bolo treba

*Under honourable
patronage of
H.Zilk—mayor of the
town Vienna and
Minister for Life
Environment, Family
and Youth M.*

*Rauch—Kallet, with help
of municipal of the
town Bratislava and
Union of Sightless and
Visually Disabled in
Slovakia prepared
Bibiana, International
House of Art for
Children in cooperation
with Austro—Slovakian
Institute for Culture
in Vienna project
integrating the seeing
children and children
with damaged sight
under name "Dialogue
in the Darkness".*

on paper was variable, but you can feel the real trial to perform dialogue with darkness, own feelings or imagined sightless. They meditated how could they adapt on loosen sight they regarded before as obvious thing, perceived the right to sightless for full – value into our life, admired their strong – will to be of use. They mediated also about relativity of fortune and misfortune and also about other human values. "Let's be good to these people and help them to see through us. To see with own heart – it means to feel the love of us, who's sight was not taken by nature", write M. Adamkovičová, 9 years aged girl from Topoľčany.

With ten children entering the literary or creative part we visited the exhibition carrying the same name at Naturhistorische Museum in Vienna – this exhibition inspired us for the whole project. Authors of this exhibition were not satisfied with challenge like "Imagine that...", but they offered us thirty minutes experience with absolute darkness. Darkness you cannot through simply away by opening eyes or turning the light. We were forced to rely only on blind – stick and mobilize our other senses. When our feeling of loss overcame the bearable value, hand or voice of sightless helped us. That was our partner in this dark dialogue and taught us to know its rules. Helped us to cross the foot – bridge under the creek pleasantly freshening air and was abatement for perspired hands.

Teached us to distinguish the softness of grass under feet, rustle of leaves, to perceive by hands the trees, small shrubs and animals. This help gave us man we are used to call "handicaped". But the situation turned. We were the people hopelessly lost in the darkness of unknown space without his help. Singing birds were relieved by noise of the large city. We had feeling of cars dashing on us from every side and though we realized this is only record we turned aside subconsciously and searched way for rapid escape. Signaling equipment for sightless gave us call, but we had to, besides borders, defeat the human regardless reminded by collision with car parking at side – walk or carelessly turned – off buying – carriage.

Another space – café – offered us small time for calm, but also here we had to solve the unusual situation. In darkness order

zvládnuť nezvyklú situáciu. V tme objednať nápoj, zaplatiť a prevziať ho. Keď nás sprievodca pomaly vyviedol von, tlak na oči, ktoré dovtedy beznádejne hľadali oporu svetla, bol nepríjemný. Ešte dlho sme si nevedeli utriediť svoje pocity. Aj deti boli akési mlkvejšie, zahlbenejšie do seba a možno i trochu zaskočené. Až atmosféra nasledujúceho, k výstave sprievodného podujatia priniesla pocit uvoľnenia. Tu deti priznali, že v tomto prípade je "predstaviť si" oveľa jednoduchšie ako skutočne zažiť. Zážitok z tejto výstavy, ponúkajúcej možnosť stotožnenia sa so svetom nevidiacich prináša uvedomenie, pochopenie a vyzýva k ohľaduplnosti.

Čiže proces hľadania vzájomného pochopenia a komunikácie medzi nevidiacimi a vidiacimi považujem na celom projekte za najhodnotnejší. Skúsenosť s deťmi na tvorivých dielňach, výstave i literárne práce ma opäť presvedčili, že ak deti cítia problém, vedia byť zaniatené, schopné empatie a vo svojom prejave sú naozaj ľudsky úprimné.

Nemenej zaujímavé sú i tvorivé výsledky tohto hľadania. Obrázky detí, ktoré vznikli v BIBIANE, i ktoré zaslali deti iniciatívne samé, sú vystavené vo viedenskej galérii Mitte, kde sa 20. apríla zahajovala za účasti p. ministerky pre životné prostredie, rodinu a mládež M. Rauch-Kallat, p. námestníka primátora Bratislavy Š. Holčíka a ďalších vzácných hostí výstava Zážitok z prostredia.

U pri dielach profesionálnych výtvarníkov (F. Guldán, A. Schulz, D. Schillfarht) tu majú nevidiace deti možnosť "prečítať" si správu - obrázok detí zo Slovenska. Priznám sa, trochu som sa obávala, že výber materiálu, ktorý neuprednostňoval jemnosť a hladkosť povrchu, nebude možno nevidiacim deťom príjemný a že obrázky, ktoré im po ukončení výstavy v mene ich tvorcov darujeme, nebudú mať radi. O bezmedznej túžbe detí spoznávať svet v nových súvislostiach a vysokej miere ich obrazotvornosti ma však presvedčili reakcie nevidiacich detí na vernisáži výstavy. Tieto deti neostávali len pri snahe pomenovať jednotlivé prvky obrázku, ale dávali ich vzápätí do vzťahov a vytvárali príbeh. Obrázok, ktorý pozostával z papierovej loďky, zrkadielka a rôznych prvkov viažúcich sa k vodnému prostrediu, interpretoval deväťročný nevidiaci chlapec z Viedne ako príbeh o loďke, ktorá kotví na

drink, pay for it and take it. When we were taken out slowly by our guide, pressure on our eyes searching up to that moment hopelessly for light was very unpleasant. For long time we were unable to classify our feelings.

Also children were somewhat silent, more meditating and confused for a little. Only atmosphere of following, the exhibition accompanying undertaking relieved the tension. Here children confessed that in this case to "imagine" is something much more simple than real experience. Experience from this exhibition, offering the facility of identifying with the world of sightless brings consciousness, understanding and calls for consideration. I regard as most valuable of the project the process of searching the mutual understanding and communication between seeing and sightless. Experiences with children at workshops, exhibition or literary works convinced us again, that in case children feel the problem, they are able to be enthusiastic, emphatic and in its expression really straightforward in human way. Very interesting are also results of this creative searching.

Pictures of children painted at Bibiana or send by children initiatively are exposed at Mitte - gallery in Vienna, where on April 20, with participation of Minister for Life Environment, Family and Youth M. Rauch - Kallat, deputy - mayor of the town Bratislava. Holčík and other honourable guests was opened the exposition "Experience from Environment". Besides works of professional creators (F. Guldán, A. Schulz, D. Schillfarht) are the sightless children given facility to "read" the message here - picture of children from Slovakia. I was afraid for a bit for the materials selected can be unpleasant for sightless children and they would reject the pictures we gave them after exposition in the name of creators.

But reactions of sightless children convinced me about their unlimited desire to observe world in new connections and high level of imaginativeness. Those children not only tried to give name to the individual elements of the picture, they putted them immediately into relations and created the story. Picture consisted from paper ship, small mirror and various elements connected with water environment was inter-

brehu jazera, mušliach vyplavených na breh, vtákovi, ktorý letiac za potravou nechal v hniezde pierko, aby všetci vedeli, že tam býva.

Atmosféru vernisáže prijímali svojím hudobným programom slabozraké deti z Bratislavy. Hoci komunikácia medzi deťmi s poškodením zraku, ktoré hovoria rôznymi jazykmi nie je jednoduchá, bola práve hudba ďalším mostíkom vzájomného pochopenia. Pochopenia, ktoré sme počas celého projektu spoločne hľadali a ktoré sa, verím, po jeho ukončení nevytráfi.

preted by nine years aged boy from Vienna as the story about vessel anchored at the lake bank, shell washed a shore the bank, bird flying after food left feather at his nest for everybody to know his home.

Visually disabled children from Bratislava by their music program make pleasant atmosphere at the exposition. Though communication between children with damaged sight is not simple, music itself was another small - bridge of mutual understanding. Understanding we searched for during the whole project together and I hope it doesn't disappear after the end.

